

Over kwaliteit en kwaliteiten van teksten

1 januari 1987

Auteur: Kees de Glopper

Volume: 05

Nummer: 1

Pagina's: 95-98

Documenten

- [spiegel_jrg05_001_008.pdf](#)

kritiek commentaar en beschouwing kees de glopper over kwaliteit en kwaliteiten van teksten de moordzucht van theseus is mij vreemd maar ik kan het niet nalaten een paar misverstanden uit de weg te ruimen die jan sturm in zijn bespreking van het ppon onderzoek spiegel iv 3 creeert over de kwaliteit van teksten zou niet zinvol gesproken kunnen worden omdat teksten in verschillende contexten door verschillende lezers verschillend gewaardeerd of verstaan kunnen worden in de woorden van sturm als er al sprake is van kwaliteit in de zin van goed beter best slecht slechter slechtst dan gaat het kennelijk om een eigenschap van het interactief handelen met een tekst analoog zou men kunnen beweren dat men over de kwaliteit van stoelen niet zinvol kan spreken omdat de gebruikscontext varieert en omdat de ene persoon er wel lekker in zit terwijl de stoel een ander niet bevalt onzin natuurlijk er zijn stoelen waar iedereen doorheen zakt en er zijn ook stoelen waarvan een aanzienlijk aantal mensen rugpijn krijgt bij bepaald gebruik bij schrijfproducten is het niet veel anders over de kwaliteit of liever kwaliteiten daarvan kan na specificatie van beoordelingscriteria en van een gebruikscontext zinvol gesproken worden sommige van die criteria zullen context onafhankelijk zijn andere de meeste wellicht zijn afhankelijk van de gebruikscontext in ieder geval waar het om hun precieze formulering gaat een paar voorbeelden men stelle zich voor dat deze zin een handgeschreven zin is in de vorige zin staat een woord dat verkeerd geschreven is criterium correctheid van de spelling er is geen sprake van een typefout maar van een spelfout of van een verschrijving in de volgende zin is nog maar een woord goed geschreven dezze zinn is dusz vil erchur los van de gebruikscontext kan aan de hand van het spellingscriterium dat natuurlijk nadere operationalisatie behoeft uitgemaakt worden in welke mate teksten een zekere kwaliteit kwaliteit in de zin van eigenschap bezitten of die kwaliteit ook als kwaliteit wordt aangemerkt is 95 spiegel 5 1987 nr 1 95 98 een andere volgende zaak dat zal afhangen van de vraag hoe belangrijk men correcte spelling acht velen en daar reken ik mezelf toe vinden conformisme aan spellingregels belangrijk vanuit praktische overwegingen in het verkeer is het ook handig en veilig als iedereen rechts

rijdt en vanuit sociale overwegingen knap lullig als je sollicitatiebrief vanwege die spelfout in de prullemand verdwijnt wie de sterc supkultureel bupaalde devieniet-sjie aanhangd dat het er niet toe doet of ju koorrekt kund spellun zal best wat moejtu willun infesteren in het ontseiverun van deesu zin die ook veel schrijftijd heeft gekost een ander voorbeeld ik ben van plan te gaan trouwen daarvoor heb ik een uittreksel nodig uit het geboorteregister van de gemeente hengelo 0 met een kort briefje waarin het verschuldigde bedrag van 12 50 is bijgesloten denk ik een geboorte akte te kunnen verwerven vergeet ik mijn adres te vermelden zowel in de brief als op de achterzijde van de envelop ambtenaar onthand en huwelijk ver- traagd conclusie ik heb een slechte tekst geschreven binnen de geschetste ge- bruikscontext het geschonden criterium is inhoud of ook briefconventies had ik nu tenminste maar vermeld dat ik in amsterdam woonachtig ben dan had een welwil- lende ambtenaar van de afdeling bevolking mij als enige de glopper in het telefoon- boek kunnen vinden zo zijn er tal van voorbeelden te geven van gebruikscontexten en criteria die samen vastleggen welke eigenschappen teksten moeten bezitten om effectief en efficiënt te zijn teksten kunnen zulke eigenschappen of kwaliteiten in meerdere of in mindere mate bezitten aan teksten met zulke kwaliteiten kan kwaliteit worden toegeschreven met de sprong van kleine k naar grote k gaat de beschrijving in een waardering over de gehanteerde normen of waarden zijn in de gegeven voorbeelden effectiviteiten en efficiëntie of een geregeld maatschappelijk verkeer over het belang daarvan kan men verschillend denken de sprong van beschrijving naar waardering is meestal een impliciete dat is ook in het ppon on- derzoek het geval de kwaliteiten waarop teksten in het peilingsonderzoek beo- ordeeld zijn worden direct met kwaliteit vereenzelvigd sturm heeft daarom ten dele gelijk wanneer hij zegt dat het probleem van de kwaliteit goeddeels onbespro- ken blijft de suggestie dat er zo maar wat beoordeeld wordt aan de hand van on- afhankelijke tijdsloze normen is echter misplaatst de beoordelingscriteria zijn over het algemeen zeer expliciet en toegesneden op de gebruikscontext aan de hanter- ing van de criteria door beoordelaars is veel aandacht besteed de criteria worden verantwoord door te verwijzen naar het belang van geslaagde communicatie het echte leven stelt ons voor schrijfp opdrachten in peilingsonderzoek waarin de aan- dacht op functionele 96 taalvaardigheden is gericht wordt getracht bepaalde ge- bruikscontexten voor te schrijven teksten na te bootsen het ppon onderzoek bevat een tiental schrijftaken slechts een goed gekozen taak wordt door sturm bespro- ken het gaat om een opdracht waarin de leerling schrijver aan vader moeder of an- dere huisgenoten laat weten naar wie hij zij toe is en hoe laat hij zij thuiskomt de beoordelingscriteria voor inhoud bij deze taak belichamen een explicietheidseis die bij deze taak aanvechtbaar is waarom wie schrijft weegt steeds af hoeveel voorkennis bij de lezer veronderstelt mag worden volledig expliciete teksten zo ze al schrijfbaar zijn zijn misschien nuttig voor marsmannetjes de gemiddelde aardbe- woner kan met minder toe hoeveel minder hangt af van de situatie het probleem van de door jan sturm bekritiseerde taak is dat de schrijfpdracht in een context staat waarin het redelijk is dat de schrijver veel gedeelde voorkennis met de lezer veronderstelt m n moeder herkent mijn handschrift wel dus ondertekenen is over- bodig als ik zeg dat ik even weg ben weet mijn vader wel hoe laat het wordt dus

een precieze tijdsaanduiding is overbodig andere schrijftaken zijn veel geslaagder in dit opzicht daar is de afstand tussen lezer en schrijver veel groter en is expliciethed een veel natuurlijker eis bij een grotere afstand tussen lezer en schrijver zijn meer inspanningen nodig om verschillen in kennis van de situatie het onderwerp etcetera te overbruggen ook het besef dat zulke situaties hogere eisen aan de expliciethed van geschreven teksten stellen is een belangrijk onderdeel van schrijfvaardigheid hierin ligt een reden om bij schrijfoopdrachten niet exact de norm aan te geven waaraan een geslaagde tekst moet voldoen een exacte norm is overigens al snel een compleet voorbeeld van een goede tekst trouwens in het echte leven staat er ook niet altijd iemand naast je om te vertellen wat er wel en niet in je briefje moet staan en zo moet je voor de juiste spelling van procrustes blijkbaar het woordenboek niet alleen bij hand hebben maar het ook gebruiken tot slot nog een opmerking en een vraag als het al zo is dat het ppon onderzoek een arbitrair gekozen en sterk subcultureel bepaalde definitie van moedertaalonderwijs dwingend oplegt waarvoor ik graag meer en betere argumenten zag dan waag ik te betwijfelen dat dat in het nadeel is van de onderliggende groepen waar sturm zich sterk voor denkt te maken zou hij dat eens met goede argumenten willen onderbouwen amsterdam januari 1987 97 stil m